

וימרו על ים סוף¹

"אבותינו במצרים לא השפילו נפלאותיך לא זכרו את רב חסדיך וימרו על ים סוף" (תהלים קו פסוק ז).²

"ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למוות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים: הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חדל מפנינו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר" (שמות יד, יא-יב).³

שיר השירים רבה פרשה ב (סימן ב וילנא, סימן ל דונסקי)

תני דבי ר' ישמעאל: בשעה שיצאו ישראל ממצרים למה היו דומין? ליונה שברחה מפני הנץ ונכנסה לנדיק הסלע ומצאה שם הנחש מקנן. ונכנסה לפנים, ולא היתה יכולה להיכנס שעדיין הנחש מקנן. תחזור לאחורה לא הייתה יכולה שהנץ עומד בחוץ. מה עשתה היונה? התחילה צווחת ומטפחת באגפיה כדי שישמע לה בעל השובך ויבא ויצילה. כך היו ישראל דומים על הים: לירד לים לא היו יכולין, שעדיין לא נקרע להם הים. לחזור לאחוריהם לא היו יכולין, שכבר פרעה הקריב. מה עשו? "וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה' ". מיד: "ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים" (שמות יד ל).⁴

מסכת אבות דרבי נתן נוסח ב פרק לח

עשר נסיונות נסו אבותינו להקב"ה במדבר, שנאמר: "וינסו אותי זה עשר פעמים" (במדבר יד כב) ... ואלו הן: הראשון במאז שנאמר: "ומאז באתי אל פרעה" (שמות ה כג). ואחר על הים, שנאמר: "וימרו על ים סוף" (תהלים קו ז) ... ואחד ברפידים, שנאמר: "מה תריבון עמדי מה תנסון את ה' " (שמות יז ב). ואחד במרה שנאמר: "שם לו חק ומשפט ושם ניסהו" (שם טו כה). ואחד בשליו, שנאמר: "מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים" (שם טז ג) ואחד במן ... ואחד בתבערה ואחד במסה ואחד בקברות התאוה, שנאמר: "ובתבערה ובמסה ובקברות התאוה ממרים הייתם עם ה' " (דברים ט כב). ואחד במדבר פארן שמרגלים את הארץ.⁵

מסכת פסחים דף ק"ח עמוד ב

דאמר רב הונא: ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו, וכדדרש רבה בר מרי: מאי דכתיב: "וימרו על ים בים סוף? - מלמד שהמרו ישראל באותה שעה ואמרו: כשם שאנו עולין מצד אחד - כך מצריים עולים מצד אחר. אמר לו הקב"ה לשר של ים: פלוט אותן ליבשה.⁶

¹ דברינו כאן הם המשך לדברים שהבאנו כבר בפרשה זו בגיליון אחר שכותרתו היא: **שחורה אני ונאווה**.

² פרק קו בתהלים סוקר את ההיסטוריה של עם ישראל, בנימה של טרוניה על העם שאיננו זוכר לקב"ה את חסדיו לאורך ההיסטוריה (לסקירות היסטוריות נוספות בתנ"ך, ראה יהושע פרק כד, שמואל א פרק יב, נחמיה פרק ט ואולי גם פרק עו בתהלים). הטון בתיאור ההיסטורי שבפרק זה הוא של הודאה לקב"ה על חסדיו ונפלאותיו עם עם ישראל, הגם שזה היה כפוי טובה, סרבן ומרדן לאורך כל התקופות. ראה פירוש דעת מקרא לפרק זה. המרי הראשון הוא על ים סוף, מיד ביציאה ממצרים. אחריו באים כל שאר חטאי אבותינו ומרים במדבר ובספרי יהושע ושופטים, לא תמיד בסדר המוכר לנו מהתורה.

³ אנחנו מחפשים בתורה את המרי של בני ישראל על ים סוף ופסוקים אלה הם לכאורה המקור לכך. הדברים אכן קשים, אך באמת, צריכים לקרוא שם את העניין כולו ממנו עולה מצוקה אמיתית של עבדים שזה עתה יצאו ממצרים ונתונים בין הפטיש (חיל פרעה ההולך ומתקרב) ובין הסדן (הים). וכפי שהתורה מעידה: "ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה' ". וגם התשובה היא בהתאם: "ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום". אין כעס על בני ישראל, לא מהקב"ה ולא ממשה. ואם משהו ננף הרי זה משה אשר נדרש למעשים ולא לתפילה בעת הזאת: "מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו".

⁴ מדרש זה אכן מציג את המצוקה הגדולה שבני ישראל היו נתונים בה ברגע הקשה הזה. ראה שם שהוא דורש את הפסוק: "יונתי בחגווי הסלע ... הראיני את מראיך השמיעיני את קולך", שהקב"ה, כדברי המדרש שם: "מתאוה לשמוע קולם של ישראל". אז היכן כאן המרי? לקח בעל ספר תהילים את הביקורת הקשה כל כך על אבותינו שהמרו על ים סוף?

⁵ סתם המדרש ולא פירש מה היה המרי על הים. זאת ועוד, בכל שאר הניסיונות שהמדרש מזכיר, מובא כאסמכתא פסוק מהתורה והניסיון או המרי מוסבר בתורה עצמה ורק במרי שעל הים נזקק הדרשן לפסוק מתהילים. למה הוא לא מביא את הפסוקים שהבאנו למעלה? האם משום שהוא מסכים עם הדברים שהבאנו בהערה 3 ו-4 שקשה לבוא בטענות לעם שזה עתה יצא מבית עבדים ונווד ללא מצפן וכיוון דרך (בראייתו) במדבר? סתם הדרשן כמו גם בעל ספר תהילים ולא פירשו: מרי זה מהו ומה טיבו?

⁶ וכן הוא במקבילה במסכת ערכין דף טו ע"א. ההמריה, אליבא דרב הונא, הייתה חוסר אמונה. קטנות של אמונה. בני ישראל עדיין מפחדים ממצרים, שהיו תחת שעבודם זמן רב כל כך, וחוששים שמא כמו שהם עלו מהים בצד אחד (והספיקו לחצות אותו טרם ששב לאיטנו), כך עלו המצרים בצד השני והם שרירים וקיימים ועדיין נשקפת מהם סכנה, למרות הים המפריד (חיל מצרים נכנס פעמים רבות למדבר סיני ומשם אף לארץ כנען). עד שהקב"ה נאלץ להראות להם את תבוסת חיל מצרים במו עיניהם, ככתוב: "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים". רק אז: "ויאמינו בה" ובמשה עבדו" (ראה פירוש תורה תמימה שמות יד ל). הזאת היא המריה על ים סוף? האיך זה שוב דבר טבעי שניתן להבינו, חשש ממצרים ומפרעה?

שמות רבה פרשה כד סימן א

"ויסע משה את ישראל מים סוף"⁷. זהו שכתוב: "הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם" (דברים לב ו) - ר' ששא בנו של רבי אבא, היה כותב ה"א למטון ולמ"ד למעלן,⁸ כלומר: הא, לה' תגמלו זאת, אחר כל הנסים שעשה לכם? ... שכחתם כל הנסים האלו שעשה עמכם הקב"ה, והיה צלמו של מיכה עובר עמכם בים והנחתם דברי תורה והתעסקתם בדברים אחרים! - "הלה' תגמלו זאת"⁹. אמר ר' יהודה ב"ר אלעאי: לא דיים שעבר עמהם צלמו של מיכה, אלא שהיו מקישים כלפי מעלה דברים, שנאמר: "אשר פדית לך ממצרים גוים ואלהיו" (שמואל ב ז כג).¹⁰ וכן הוא אומר: "וימרו על ים בים סוף" (תהלים קו ז), מהו שתי פעמים? אלא על הים המרו שלא היו רוצים לירד, אילולי שבט יהודה שקפץ תחלה וקדש שמו של הקב"ה, שנאמר: "בצאת ישראל ממצרים ... היתה יהודה לקודשו (תהלים קיד א-ב). ובים סוף מנין שהמרו? אלא כיון שירדו לתוך הים, היה מלא טיט, שהיה עד עכשיו לח מן המים,¹¹ והיה בו כמין טיט, שנאמר: "דרכת בים סוסין חומר מים רבים" (חבקוק ג טו). והיה אומר ראובן לשמעון במצרים בטיט ובים טיט במצרים בחמר ובלבנים ובים חמר מים רבים, הוי וימרו על ים בים סוף.¹²

מדרש תנאים לדברים פרק א

ר' יהודה אומר: המרו על הים והמרו בתוך הים שנאמר (תהלים קו ז) וימרו על ים בים סוף. ומהו זה? זה צלמו של מיכה שעבר עמהם בתוך הים שנאמר: "ועבר בים צרה והכה בים גלים" (זכריה י יא).¹³

⁷ "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו", "אלה מסעי בני ישראל לצבאותם" ופה משה צריך להסיע את בני ישראל מים סוף: "הסיעם מחטאו של ים". ראה פרשה סימן א במדרש שמות רבה בשלמותו שם, שמתבסס על "ויסע" זה וכולו תרעומת ורטינה על התנהגות בני ישראל שם ואנו הבאנו רק טיפה (טיט) בים.

⁸ בספר התורה, היה מפריד בין ה"א ליתרת המילה וכותב את ה"א למטה מהשורה (השיטה) על מנת להפרידה משאר המילה. האם זה ספר תורה כשר?

⁹ המריה הראשונה היא פסלו של מיכה שעובר עם בני ישראל בים סוף. ורבו על כך המדרשים עד שנראה שזה נושא שמן הראוי שנדון בו בנפרד בפעם אחרת. ראה למשל מדרש תנחומא פרשת כי תשא סימן יד: "רבי יוסי אומר: יש בושה גדולה מזו? ישראל עוברין בים סוף ופסל מיכה עובר עמהם ... והים נקרע לפניהם! הוי: לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים". ובמדרש במדבר רבה טז כו אף באנלוגיה מתחום ההלכה: "הלכה: תינוק שיש בידו אבן בשבת מהו לטלטלו? שנו רבותינו: נוטל אדם את בנו והאבן בידו, כלכלה ואבן בתוכה. מדור המדבר אתה למד, שהיה הקב"ה נושאם במדבר כביכול כאשר ישא איש את בנו והיתה עבודת כוכבים בידם, שנא' (שמות לב) כי עשו עגל מסכה וכן את מוצא כשעברו בים צלמו של מיכה עבר עמהם שנא' (זכריה י) ועבר בים צרה ובכל כך לא הניחן הקב"ה ואמר למשה קרעתי להם את הים והכעיסוני שנא' (תהלים עח) כמה ימרוהו". ענין זה של הקדמת פסל מיכה, שבמקרא נזכר רק בסוף ספר שופטים, לספר שמות וליציאת מצרים, אומר דרשני. מה מקור העניין? למה יש צורך להקדים את פסל מיכה לדור יציאת מצרים ולהוסיף לדור יוצאי מצרים גם חטא זה? מה בא עניין זה ללמדנו?

¹⁰ ראה מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה יד: "ואומר: מפני עמך אשר פדית לך ממצרים גוי ואלהיו (שמואל ב ז כג). ר' אלעזר אומר: עבודה זרה עברה עם ישראל בים ... ואי זה זה? זה צלמו של מיכה. ר' עקיבא אומר: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמר כביכול אמרו ישראל לפני הקב"ה עצמך פדית. וכן את מוצא בכל מקום שגלו ישראל כביכול גלתה שכינה עמהם". פסוק מיוחד זה שבשמואל (תפילת הוודיה של דוד כאשר נתן מבשר לו ששלמה יבנה את בית המקדש ומלכותו תימשך) נדרש בשני פנים: בלשון קודש ובלשון חול ועבודה זרה. מי נפדה ממצרים? ראה דברינו [לי ולכם היא הגאולה](#) בפרשת בא.

¹¹ רד"ק, בפירושו לפסוק הזה בתהלים, מביא את המדרש הזה ושואל: "ואני תמה על זה הדרש, שהרי כתוב (שם יד, כא): וישם את הים לחרבה, ואמר בזה המזמור (פסוק ט): ויולכם בתהומות כמדבר, מלמד שלא היה שם טיט אלא יבש כמו המדבר". המדרש כנראה יותר "ריאלי" ומניח שגם לאחר שהים נסוג, עדיין קרקעיתו הייתה לחה ובוצית.

¹² המריה השנייה היא סירוב בני ישראל להיכנס לים. לא סתם סירוב של פחד או קושי, אלא של גידוף ולשון הרע של טיט הים כנגד טיט מצרים. גם בנושא זה רבו המדרשים. ראה למשל דברים רבה (ליברמן) פרשת דברים סימן ח: "ר' אבא בר כהנא אמר בשם ר' אליעזר: שתי המריות המרו: אחת במדבר ואחת על ים סוף, שנאמר: וימרו על ים בים סוף (תהלים קו ז). ר' אבא בר כהנא בשם ר' אליעזר: ומה היו שתיהן? אלא שהיו עומדים על הים והיו ממרים זה על זה, זה אומר איני יורד וזה אומר איני יורד. ומשירדו בים היה בים טיט, שנאמר: דרכת בים סוסין חומר מים רבים (חבקוק ג טו), והיו מהלכים בטיט ואומרים אלו לאלו: ראובן בעטך, שמעון דייש דיישך - מטיט ולבנים יצאנו ולטיט ולבנים אנו באין". שים לב לביטוי של המדרש: ממרים זה עם זה שמחבר לדברי משה במקרא: "ממרים הייתם עם ה' מיום דעתי אתכם" (דברים ט כד). וכן ראה מדרש תנחומא (בובר) פרשת שלח - הוספה סימן ג: "מה לעשות עוד לכרמי ולא עשיתי בו? מדוע קייתי לעשות ענבים ויעש באושים? (ישעיה ה ד). אמר הקב"ה: מה טובות שבראתי בתוך עולמי לא עשיתי לכם? ובאותה הטובה שעשיתי עמכם הייתם מכעיסים אותי. הוצאתי אתכם ממצרים ובאתי לים, ועשיתי אותו כמלוא טיט ... והיו מהלכים בו, ואומרים זה לזה פלוני ראובן איכן אנו, אין אתם יודעים מטיט ולבנים הוציאנו, ולטיט החזירנו, שנאמר: וימרו את חיהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים (שמות א יד), וכן דרכת בים סוסין חומר מים רבים (חבקוק ג טו)". ועוד ראה מדרש זוטא - שיר השירים (בובר) פרשה א: "לסוסתי ברכבי פרעה דמיתך רעיתי. זו המריה שהמרו ישראל על הים ואיזה המריה שנסה אותם המקום, יבש המים והטיט לא ייבש. התחילו ישראל אומרים: המים הוא יכול ליבש, אבל הטיט אינו יכול ליבש, אמר להם המקום: נסיתי אתכם ולא עמדתם, כמו שאבדו סוסי פרעה ורכבו כך הייתם חייבים לאבד, אבל אעשה בשביל שמי הגדול שלא יחלל, לכן נאמר וימרו על ים בים סוף ויושיעם למען שמו". והמדרשים רבים.

¹³ זה הסדר הנכון, תחילה המרי על ים סוף, שלא רצו לרדת בים וגדפו את הטיט והבוץ ואח"כ משעברו, לא שכחו לקחת איתם גם את העבודה זרה שהייתה עמם, את פסל מיכה. ראה גם מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק טו: "אמר ר' יהודה ב"ר אלעאי: עבודה זרה היתה בידן של ישראל והיסיעה משה באותה שעה, שנאמר: מים סוף - מדבר שבין. ואיזה זה? זה עבודה זרה. מה הוא אומר: וימרו על ים בים סוף". על שפת ים סוף, פרעה מכאן, טיט ובוץ מכאן, מנסה משה לעקור את העבודה זרה שבני ישראל נושאים איתם ממצרים. לרגע כאילו הצליח, אך רק לרגע. סופה שעבודה זרה חוצה יחד איתם את הים. ומה עם המחזה הנפלא שראתה שפחה על הים? ומה עם האמונה והשירה? היכן הייתה אז העבודה זרה? יושבת וממתנינה בצד. לא נעקרה. אין ספק שיש כאן מקדמה למעשה

פסיקתא רבתי (איש שלום) פסקא כט

בוא וראה, פסלו של מיכה היה עומד במערבו ובהמ"ק היה עומד בשילה. והיה מקריב לפני צלמו של מיכה קטורת בעת, כענין שנאמר: "ועתה ענן הקטורת עולה" (יחזקאל ח יא), ובשילה היו מקריבים פרס שחרית ופרס ערבית. והיו ב' העשנים מתאבכין ועולין לשמים, כמו שכתוב: "ויתאבכו גאות עשן" (ישעיה ט יז). והקב"ה אומר: לאיזה נקבל, לזה או לזה?¹⁴

רמב"ן שמות פרק יד פסוקים י-יא

וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה', ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים - איננו נראה כי בני אדם הצועקים אל ה' להושיעם יבעטו בישועה אשר עשה להם ויאמרו כי טוב להם שלא הצילם. אבל הנכון שנפרש כי היו כתות, והכתוב יספר כל מה שעשו כלם. אמר כי הכת האחת צועקת אל ה', והאחת מכחשת בנביאו ואינה מודה בישועה הנעשית להם, ויאמרו כי טוב להם שלא הצילם. ועל זאת כתוב וימרו על ים ביים סוף (תהלים קו ז), ולכך יחזיר הכתוב "בני ישראל" פעם אחרת, ויצעקו בני ישראל אל ה', כי הטובים בהם צעקו אל ה' והנשארים מרו בדברו. ולכך אמר אח"כ (להלן פסוק לא) וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו. לא אמר "וייראו ישראל את ה' ויאמינו" אבל אמר "העם", כי "בני ישראל" שם ליחידים, "והעם" שם להמון.¹⁵

שמות רבה פרשה א סימן לו

"וירא אלהים" - אמר ריש לקיש: שראה שהן עתידים להמרות על ים סוף, דכתיב: "וימרו על ים ביים סוף". "וידע אלהים" - ידע שהן עתידים לומר: "זה אלי ואנוהו". ר' יהושע בן לוי אמר: ראה שעתידין לומר: "אלה אלהיך ישראל"; "וידע אלהים" - שעתידים להקדים נעשה לנשמע. ורבותינו אומרים: "וירא אלהים" - שעשו תשובה הבינונים שבהם, וגם הרשעים הרהרו לעשות תשובה, דכתיב: "התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח" (שיר השירים ב ג). "וידע אלהים" - שאפילו אחד בתבירו לא היה יודע אלא הקב"ה לבדו. וזה מכוון את לבו וזה מכוון לבו ועושים תשובה. ואע"פ שעשו תשובה, לא יצאו משם אלמלא זכות האבות.¹⁶

שבת שלום**וברכת שנה טובה וכתובה וחתומה טובה לאילנות¹⁷****מחלקי המים**

העגל מחד גיסא ואולי גם מפרעה לעבודה זרה של ספר בראשית שהביאו איתם בני יעקב (ורחל!) בצאתם מחרן. ארמי אובד אבי, מתחילה היו עובדי עבודה זרה אבותינו. ואנו חוזרים ושוואלים: מה מקור מדרשים אלה? האם לא די לנו בעבודה זרה שמפורשת במקרא שאנו צריכים להוסיף עבודה זרה של המדרש? מה מביא את הדרשן לומר שעבודה זרה בכלל, פסל מיכה של ספר שופטים בפרט, עברו עם בני ישראל בקריעת ים סוף? האם יש כאן מסורת שבע"פ שאיננה במקרא? ראה ספרם של שני זקוביץ: לא כך כתוב בתנ"ך.

¹⁴ מדרש זה הוא ממדרשי החורבן - איכה ישבה בדד, והוא דורש פסוקים מהנביאים, בעיקר ישעיהו פרק מג, האומרים שאין הקב"ה חפץ בקרבנות וקטורת, כי אם באמונה ועבודת ה' אמיתית. לעניינינו, התיאור הדואלי זה של אמונה ועבודה זרה, השיתוף, הפסיחה על שתי הסעיפים, שהייתה נפוצה בבית ראשון, מתמיהה את הדרשן, העומד בבית שני, והוא מחפש לה שורשים. יש לנו בתורה את נעשה ונשמע עם מעשה העגל, ים סוף ומרה, וכפי שכבר הערנו גם בספר בראשית יציאה מחרן עם התרפים, אך הדרשן מחפש עוד. הוא מחפש את שורשי שני עמודי העשן שעולים ומתאבכים זה עם זה (שים לב שגם עשן הקטורת של פסל מיכה, מיתמר ועולה לשמים. שזה מאחד הניסים שהיו בבית המקדש!). והוא מוצא אותם במעמד קריעת ים סוף ובנס הגדול של חציית הים. לא קבלנו תשובה לשאלתנו: למה להוסיף חטא לים סוף שאיננו במקרא, אך אולי מצאנו את הסיבה לצורך למצוא מקורות קדומים לדואליות של עם ישראל שהייתה נפוצה בבית ראשון והביאה את חכמי בית שני לדרוש ולעסוק בה. החוט המקשר הוא הפסוק בתהלים, כמובן.

¹⁵ רמב"ן מתאר תמונה יותר מאוזנת ואופטימית יותר: היו כאלה והיו כאלה וגם "העם" אלה שהמרו, לבסוף האמינו. הדואליות איננה בנפש החצויה של היחיד, כי אם בקהילה הרחבה, בקיבוץ אנשים ודעות, שיש כאלה ויש כאלה והשאלה היא מי המוביל.

¹⁶ מתחילת תהליך הגאולה, א-להים רואה ואלהים יודע. את השלילה ואת החיוב, את האור ואת הצל. כנגד ההמריה, באה השירה: "זה אלי ואנוהו". יש איזון. וכבר הארכנו בנושא זה בדברינו **שחורה אני ונאווה** ושם הבאנו שמות רבה כג' שמעצם עוד יותר את התיקון, את הנאווה מול השחורה, את הידע מול הראה: "שחורה אני ונאווה - במה שאני שחורה בו אני נאווה. חטאו בחורב, שנאמר: ובחורב הקצפתם את ה' ובחורב אמרו: כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. ביים המרו שנאמר: וימרו על ים ביים סוף וביים אמרו שירה שנאמר: אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת. ועדיין, יאמר שמות רבה, הכל בזכות האבות. ראה המשך דבריו שם בשבח האבות.

¹⁷ "ארבעה ראשי שנים הם: באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים. באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה ... באחד בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות לנטיעה ולירקות. באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמשה עשר בו" (מסכת ראש השנה פרק א משנה א). ובהמשך במשנה ב שם: "בארבעה פרקים העולם נידון ...". ואם תאמר ראש השנה לאדם לחוד וראש השנה לאילן לחוד, כלך אצל ספרי דברים פסקא רג: "כי האדם עץ השדה - מלמד שחיייו של אדם אינם אלא מן האילן". ובמדרש בראשית רבה כו ו: "כי האדם עץ השדה - מה אדם נותן דין וחשבון אף עצים נותנין דין וחשבון".

מים אחרונים: ראה גם המדרש הבא, מדרש זוטא - שיר השירים (בובר) פרשה ב, המציג את הדואליות של אמונה ועבודה זרה ברגע היציאה מהים ליבשה: "באותה שעה העלה עליהם המקום וימרו על ים סוף ולא עשו אלא נותנים אחת מרגליהם ביבשה ואחת על הים והיו אומרים שירה". וכמו שאומרים היום: רגל פה, רגל שם.